

Korte mededelingen

Zuidelijke wikke-uil *Tathorhynchus exsiccata* (Lepidoptera: Erebidae): nieuw voor Nederland

Het Zwanenwater is een circa zeshonderd hectare groot natuurgebied in de duinen net ten zuiden van Callantsoog, Noord-Holland. Natuurmonumenten beheert dit gebied sinds 1973 en zorgt met onder andere maaibeheer voor gevarieerde graslanden, heide en moeras. Een aantal enthousiastelingen vangt al jaren nachtvlinders in dit gebied en dit levert vaak leuke vondsten op.

Op 24 december 2015 was de derde auteur in de werkschuur van het Zwanenwater aanwezig. De buitenlamp van de buitendeur was al een aantal avonden aan vanwege de aanwezigheid van een tiental leden van de jongerenafdeling van het IVN (het Woeste Land). In de werkschuur bij het raam werd een nachtvlinder opgemerkt die niet direct op naam gebracht kon worden. Na het maken van foto's en vergelijking met het boek van Waring & Townsend (2015) bleek het te gaan om een soort die nog niet eerder in Nederland was gezien: *Tathorhynchus exsiccata* (Lederer) (figuur 1). Diezelfde avond bekeken de eerste en derde auteur de vlinder en maakten ze foto's. Een dag later bezocht de tweede auteur de vlinder en bevestigde de determinatie. Gezien zijn status als dwaalgast in Groot-Brittannië (Skinner 2009) was deze soort ook in Nederland te verwachten. De vlinder werd dagelijks vanaf 24 december in de werkschuur aangetroffen, tot hij op 28 december op de grond werd gevonden en vervolgens buiten werd geplaatst.

Taxonomie en kenmerken

In Waring & Townsend (2006) staat de soort vermeld als *Lygephila exsiccata* in de uilenfamilie (Noctuidae). Inmiddels is hij ondergebracht in het genus *Tathorhynchus* en valt dit genus onder de familie van de spinneruilen (Erebidae). In Waring & Townsend (2015) hebben alle vermelde soorten een Nederlandse naam gekregen en deze soort wordt daarin zuidelijke wikke-uil genoemd.

De zuidelijke wikke-uil is een kleine vlinder met een spanwijdte van 28-34 mm. De smalle voorvleugels zijn vrij egaal lichtbruin gekleurd, de achterrand is donkerder van kleur en vervaagt naar het lichaam toe, en op de vleugelwortel is een korte zwarte streep zichtbaar en tussen de witte ronde vlek en de niervlek is ook een zwarte streep zichtbaar. De achtervleugel is wit met donkere aderbestuiving en de achterrand is donker be-

1. *Tathorhynchus exsiccata* uit het Zwanenwater. Foto: Gert Jan Smit

1. *Tathorhynchus exsiccata* from nature reserve Zwanenwater (province of Noord-Holland).

stoven. De soort is niet te verwarren met andere Europese nachtvlindersoorten.

Voorkomen in Noordwest-Europa

Het areaal van de zuidelijke wikke-uil is enorm en omvat Zuid-Europa, Turkije, zuidelijk Azië, grote delen van Afrika en zelfs Australië (South 1980). De soort is geïntroduceerd in delen van Zuid-Amerika en wordt ook gemeld in verschillende staten van Noord-Amerika (Lafontaine & Schmidt 2010). Hij vliegt in dit gebied gedurende het hele jaar in opeenvolgende generaties (Robineau 2007). Als waardplanten worden diverse vlinderbloemigen genoemd waaronder bezemstruik (*Spartium junceum*), indigostruik (*Indigofera tinctoria*) en luzerne (*Medicago sativa*) (Robineau 2007, Skinner 2009). Het is een soort die ten noorden van Midden-Frankrijk incidenteel als trekvlinder wordt waargenomen. Uit Groot-Brittannië zijn circa twintig waarnemingen bekend, vooral van de zuidkust van Engeland (Skinner 2009). De soort is niet bekend uit België (Waring & Townsend 2015) en ook niet uit Duitsland (www.lepiforum.de). De waarnemingen uit Groot-Brittannië komen vooral uit de periode januari tot en met maart. De waarneming van het Zwanenwater van eind december 2015 is daarmee niet heel ongebruikelijk en past, gelet op de aanhoudende zuidelijke stroming in de weken voorafgaand aan de waarneming, in dat patroon.

Literatuur

- Lafontaine JD & Schmidt BC 2010. Annotated check list of the Noctuoidea (Insecta, Lepidoptera) of North America north of Mexico. *ZooKeys* 40: 1-239.
Robineau R 2007. Guide des papillons nocturnes de France. Delachaux et Niestlé.

- Skinner B 2009. Colour identification guide to moths of the British Isles. Apollo Books.
South R 1980. The moths of the British Isles. Frederick Warne & Co.
Waring P & Townsend M 2006. Nachtvlinders, veldgids met alle in Nederland en België voorkomende soorten. Tirion.
Waring P & Townsend M 2015. Nachtvlinders, veldgids met alle in Nederland en België voorkomende soorten. Tweede herziene editie. Tirion.

Summary

Tathorhynchus exsiccata (Lepidoptera: Erebidae): new to the Netherlands

On 24 December 2015, a Levant blackneck (*Tathorhynchus exsiccata*) was found on a window in a barn at Zwanenwater nature reserve near Callantsoog, Noord-Holland. This constituted the first record of this species for the Netherlands. During the last two weeks of December 2015 the wind came from the south, most likely enabling vagrancy to the Netherlands. The Levant blackneck has been recorded about twenty times in the UK, mostly in winter. Our record fits that pattern and the species was therefore not unexpected.

Marcel Haas
Karper 39
1741 XX Schagen
m.haas@natuurmonumenten.nl

Dick Groenendijk
Dornerberglaan 287
1974 NK IJmuiden

Gert Jan Smit
Populierenlaan 20
1741 WS Schagen